

TÍTULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS
Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Técnica de conservación preventiva dos bens escultóricos II

Departamento: Conservación e restauración de escultura

Formación básica

Curso: 3º escultura

2º Cuadrimestre

2 ECTS

Teórica

Profesora: M. Rosario López Díaz
charolopezdiaz@edu.xunta.gal

Horario: 2 horas semanais

DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Procedementos específicos de conservación preventiva dos bens escultóricos *in situ*, en exposición, no traslado ou en depósito.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos.
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T16	Usar os medios e recursos ao seu alcance con responsabilidade cara ao patrimonio cultural e medioambiental.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos a a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X3	Recoñecer e identificar as alteracións do ben cultural e as causas de seu deterioro para avaliar o estado de conservación.
X5	Determinar os criterios de intervención e decidir o tratamento de prevención, conservación e/ou restauración mais axeitado.
X6	Acadar coñecementos críticos sobre a metodoloxía, estratexias de actuación, tratamentos e emprego de materiais para a conservación e a restauración
X7	Deseñar sistemas e tratamentos de conservación e restauración
X9	Coñecer e aplicar a deontoloxía profesional e a normativa relativa aos bens culturais e a súa conservación e restauración.
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.
X16	Avaliar a eficacia dos tratamentos realizados.

X17	Determinar e aplicar as condicións axeitadas para a conservación preventiva de ben cultural <i>in situ</i> , durante a súa exposición, almacenamento, transporte ou depósito.		
X18	Documentar calquera dato derivado do estudo e proceso dos tratamentos de conservación e restauración que contribúa a facilitar a comprensión e coñecemento do ben cultural.		
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE			
EE9	Deseñar protocolos de actuación para o mantemento <i>in situ</i> , almacenamento, exposición, manipulación, embalaxe e transporte de bens culturais propios da especialidade, de forma que se garanta a súa integridade e adecuada conservación.		
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA			
<ul style="list-style-type: none"> • Coñecer que funcións ten o conservador-restaurador nos procesos de salvagarda, exhibición e iluminación de bens escultóricos. • Identificar as consecuencias que ten unha incorrecta manipulación e/ou exposición sobre a obra escultórica. • Coñecer os materiais máis axeitados para a exposición de bens escultóricos. • Comprender a necesidade de deseñar axeitadamente os protocolos e medios para a exhibición de bens escultóricos. • Acadar a capacidade de saber analizar, avaliar e formular, de modo cooperativo. Sistemas expositivos en sala e de depósito en almacéns para coleccións de bens escultóricos. 			
UNIDADES DIDÁCTICAS			
Unidades	Subtemas	% da materia	Temporización sesións S + estudo autónomo EA
1 Condicións específicas de conservación preventiva de bens culturais escultóricos.	1.1 Os bens culturais e o seu medio. 1.2 Os factores do medio e o seu efecto nos bens culturais. 1.3 Humidade relativa e temperatura. 1.4 Luz e radiacións asociadas. 1.5 Contaminantes. 1.6 Seguridade nos museos. 1.7 Xestión, análise e interpretación. Estatística. 1.8 Control das condicións ambientais.	30 %	11 S + 3 EA
2 Recomendacións para a exhibición. Temperatura, humidade relativa, luz e contaminantes. Materiais e sistemas específicos para a conservación preventiva.	2.1 Temperatura. 2.2 Humidade relativa. 2.3 Toma de datos. 2.4 Recomendacións para a exhibición. 2.5 Ataque biolóxica. 2.6 Prevención inundación. 2.7 Luz. 2.8 Contaminantes. 2.9 Materiais e sistemas específicos para a conservación preventiva.	20 %	7 S + 2 EA
3 Sistemas expositivos específicos. Vitrinas.	3.1 Sistemas expositivos. 3.2 Vitrinas.	30 %	11 S + 3 EA
4 Exposición de	4.1 Paneis.	20 %	7 S + 2 EA

obras escultóricas. Peanas, suxeición e iluminación da obra.	4.2 Cartelas. 4.3 Baldas. 4.4 Colocación da iluminación.		
PLANIFICACIÓN DOCENTE			
Metodoloxías	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesión maxistral	26		26
Estudo autónomo		10	10
Traballo tutelado / Exposicións	10	4	14
Total	36	14	50
METODOLOXÍA DOCENTE			
Metodoloxía	Descrición		
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a presentar a materia e tomar contacto co alumnado.		
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices do traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.		
Traballo tutelado	<p>Traballo individual autónomo. Estudo dos contidos expostos polo profesor. Estudos de caso, debates e outras actividades.</p> <p>Actividades de aplicación dos coñecementos e resolución de problemas e exercicios.</p> <p>O alumnado debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.</p> <p>A entrega de traballos poderá ser de forma presencial, a través da plataforma Moodle ou mediante correo electrónico.</p> <p>A tutela desenvolverase no horario establecido para tal fin.</p>		
SISTEMAS DE AVALIACIÓN			
Método	Criterios		% avaliación
Traballo individual tutelado	Avaliación continua mediante traballos e exposicións. Valorarase: <ul style="list-style-type: none"> • Aplicación dos coñecementos adquiridos. • Calidade e rigor técnico. • Grao de aplicación de conceptos teóricos. • Corrección no desenvolvemento do exercicio. 		50 %
Traballo colectivo tutelado	Avaliación continua mediante traballos e exposicións. Valorarase: <ul style="list-style-type: none"> • Aplicación dos coñecementos adquiridos. • Calidade e rigor técnico. • Grao de aplicación de conceptos teóricos. • Corrección no desenvolvemento do exercicio. 		20 %

Lectura e comentario de textos	Calidade, asimilación e aplicación dos coñecementos adquiridos.	20 %
Observación sistemática	Asistencia a clase. Participación activa en debates e prácticas. Capacidade organizativa. Cumprimento dos prazos de entrega.	10 %
Total		100 %

OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN

- A asistencia é obrigatoria. A non asistencia ás clases repercutirá na cualificación (nun 10%, o alumnado poderá ser cualificado cun 0 no apartado “Observación sistemática”).
- Segundo o artigo 19.4 do Decreto 8/2015, do 8 de xaneiro, polo que se desenvolve a Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar: “prohíbese o uso de teléfonos móbiles e outros dispositivos electrónicos como mecanismo de comunicación durante os períodos lectivos”. O profesor determinará se nalgún momento é pertinente o seu uso como ferramenta pedagóxica.
- Avaliarase o progreso do proceso de aprendizaxe, incluíndo estes tódolos resultados acadados no traballo continuado de clase, os exercicios e traballos entregados no tempo estipulado e dous exames parciais que se realizarán ao longo do curso.
 - **Avaliación continua:**
 - O alumnado deberá realizar tódolos traballos e exames establecidos ao longo do curso.
 - No caso de perda de avaliación continua o alumnado deberá presentar igualmente os traballos propostos ao longo do curso tanto en convocatoria ordinaria como en extraordinaria, en avaliación presencial ou en avaliación telemática.
 - **Convocatoria ordinaria:**
 - Entregaranse o traballo individual realizado coas correccións precisas.
 - A avaliación ordinaria poderá incluír a realización de probas específicas finais, comprendendo esta os contidos teóricos e todos aqueles relacionados cos traballos ou lecturas realizados ao longo do curso e recollidos como parte da avaliación.

- **Convocatoria extraordinaria:**
 - O alumnado que non supere a convocatoria ordinaria terá a posibilidade de presentarse á convocatoria extraordinaria.
 - A avaliación extraordinaria consistirá na entrega do traballo individual realizado coas correccións precisas e na realización dun exame global da materia que incluírá un caso práctico.
- Procedementos de comunicación para clases, titorías e consultas:
 - Correo electrónico corporativo: charolopezdiaz@edu.xunta.gal.
 - Plataforma Moodle (plataforma de aprendizaxe empregada pola Escola Superior de Conservación e Restauración de Bens Culturais de Galicia, de acceso mediante contrasinal a través da pestana AULA VIRTUAL).
 - Videoconferencia Webex.

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ao alumnado durante todo o curso. As titorías docentes desenvolveranse no horario específico establecido para esta finalidade.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

Álvarez Vicente, Andrés. *Modelo de plan integral de conservación preventiva para el conjunto escultórico que integra la procesión general de la sagrada pasión del redentor de Valladolid*. Disponible en: https://www.jcssva.org/almacen/Indexe_y_Desarrollo_PICP.pdf [Consulta: 19/02/2021].

Bernardi, Adriana. *Conservare opere d'arte. Il microclima negli ambienti museali*. Ediciones il prato. 2004.

Cantos, Olga y Jesús Criado *Conservación Preventiva*. Centro de estudios Turiasonenses y Fundación Tarazona Monumental, 2008.

Cerdà Durà, Elisabet. *La conservación preventiva durante la exposición de material textil*. Gijón: Ediciones Trea, 2012.

De Guichen, Gaël. *Climate in museums*. ICCROM. 1984.

Feilden, Sir Bernard M. *Entre Dos Terremotos. Los Bienes Culturales en Zonas Sísmicas*. Roma: ICCROM, 1987. Disponible en: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/entre_dos.pdf [Consulta: 19/02/2021].

García Fernández, Isabel. *La conservación preventiva de bienes culturales*. Madrid: Alianza Editorial, 2013.

— *La conservación preventiva y la exposición de objetos y obras de arte*. Editorial KR, 1999.

— *La conservación preventiva y las exposiciones temporales. normas y condicionantes*: Ge-ICC. Disponible en:

http://ge-iic.com/files/Exposiciones/Conservacion_preventiva_y_exposiciones.pdf [Consulta:
19/02/2021].

González-Varas, Ignacio. *Conservación de bienes culturales. Teoría, historia, principios y normas*. Madrid: Eds. Cátedra, 1999.

Guía luminotecnia. ERCO. Disponible en: https://download.erco.com/es/media/guide_pdf [Consulta:
19/02/2021].

Hidalgo Cuñarro, José Manuel. (coord.) *Coloquio Internacional: la conservación preventiva de bienes culturales: Vigo, 22 al 24 de noviembre de 1997*. Vigo: Diputación de Pontevedra. Servicio de publicaciones, 1997.

Jiménez-Blanco, María Dolores. *Una historia del museo en nueve conceptos*. Madrid: Ed. Cátedra, 2014.

Jiménez De Garnica, R. *La conservación preventiva durante la exposición de dibujos y pinturas sobre lienzo*. Gijón: Ediciones Trea, 2011.

Macarrón, Ana. *Conservación del Patrimonio Cultural. Criterios y normativas*. Madrid: Ed. Síntesis, 2008.

Moya, Jordi. *La iluminación de las exposiciones temporales*. Gijón: Ediciones Trea, 2015.

Moyano, Neus. *La climatización e iluminación de la sala durante las exposiciones de obras de arte*. Gijón: Ediciones Trea, 2011.

Peña Haro, Sandra. *La conservación preventiva durante la exposición de fotografía*. Gijón: Ediciones Trea, 2014.

Pugès i Dorca, Montserrat y Laia Fernández Berengué. *La conservación preventiva durante la exposición de materiales arqueológicos*. Gijón: Ediciones Trea, 2012.

Ribera Esplugas, Carolina. *Las vitrinas como medio de protección de las obras de arte en las exposiciones*. Gijón: Ediciones Trea, 2011.

Rotaeché y González de Ubieta, Mikel. *Museología y conservación de arte contemporáneo. Un conflicto de intereses*. Gijón: Ediciones Trea, 2016.

Sedano Espín, Ubaldo. *La conservación preventiva en la exposición de pintura sobre tabla*. Gijón: Ediciones Trea, 2014.

VV. AA. *Conservación preventiva en lugares de culto*, 2009. Disponible en:

<https://es.calameo.com/read/0000753353d0aff4392c6> [Consulta: 19/02/2021].